

door dr. M. Pikaart

LUSTEN EN LASTEN VAN DE GENERATIES IN HET PENSIOENSTELSEL

Martin Pikaart is voorzitter van Alternatief Voor Vakbond (AVV) en auteur De Pensioen Mythe

Door de recente dreiging van verlaging van de pensioenuitkeringen is er veel aandacht voor generatie-effecten in het op solidariteit geschoeide Nederlandse pensioenstelsel. De versoeringen die de afgelopen jaren zijn doorgevoerd en de komende jaren nog verder worden doorgevoerd, zetten de solidariteit onder druk, en roepen de vraag op wat de impact is van de solidariteit op de verdeling van lusten en lasten. Er is veel voor te zeggen om bij onderzoek naar die impact de eerste twee pijlers samen te nemen: AOW, (pre)pensioen en VUT. Samen immers vormen ze het institutionele kader van ons pensioenstelsel, en samen geven ze aanleiding tot de doelstelling van 70% van het eindloon.

Resultaten en conclusies

We presenteren zowel kosten als baten in termen van percentages van een jaarsalaris, simpelweg bij elkaar opgeteld (contant gemaakt tegen een rente van 0%). We presenteren de kosten van de AOW-premie en de pensioenpremie gescheiden omdat de fiscale behandeling verschillend is¹. De lezer kan dan zelf bepalen of zij (een deel van) de AOW-premie bij de profijtberekening wil betrekken. De explosief gestegen kosten van de VUT blijven hier buiten beschouwing².

Geboortejaar	1946	1982
Periode waarin premie wordt betaald	1971–2011	2007–2052
Gemiddelde AOW premie in relevante periode	13,40%	17,90%
Betaalde AOW premie over de gehele periode	536,00%	805,50%
Gemiddelde pensioenpremie in relevante periode	14,30%	17,00%
Betaalde pensioenpremie over de gehele periode	572,00%	765,00%

Tabel 1 – Kosten van het pensioenstelsel voor twee generaties, in jaarsalarissen

Geboortejaar	1946	1982
Periode waarin VUT-uitkering wordt ontvangen	2006–2011	-
Gemiddelde hoogte VUT-uitkering (op pensioendatum)	80,00%	-
Ontvangen VUT-uitkeringen	400,00%	-
Periode waarin AOW- en pensioenuitkering wordt ontvangen	2011–2031	2052–2072
Gemiddelde hoogte pensioenuitkering (inclusief AOW, op pensioendatum)	80,00%	57,00%
Ontvangen uitkering (AOW en pensioen)	1600,00%	1140,00%
Ontvangen uitkering (VUT, AOW en pensioen)	2000,00%	1140,00%

Tabel 2 – Baten van het pensioenstelsel voor twee generaties, in jaarsalarissen

Geboortejaar	1946	1982	Profijt van oudere minus profijt van jongere
Profijt (exclusief AOW premie)	1428,00%	375,00%	1053,00%
Profijt (inclusief AOW premie)	892,00%	-430,50%	1322,50%

Tabel 3 – Profijt van het pensioenstelsel voor twee generaties, in jaarsalarissen

Voor de berekening tellen we (percentages van) jaarsalarissen bij elkaar op, zonder rekening te houden met inflatie etc. De begrijpelijkheid en eenvoud nemen hierdoor sterk toe, reden waarom we een gevoeligheidsanalyse achterwege laten³. Als representanten voor deze generaties gelden modaalverdieners geboren in 1946 respectievelijk in 1982.

4 – WRR, De hervormingsstaat herwogen (2006), p. 154.

5 – Debat Tweede Kamer, 14 november 2012.

6 – CPB, Rethinking retirement (2008), p.34 & ABP Jaarverslag 2010, Bijlage 14.

7 – CBS, Persbericht 13 december 2012 (2012), Grafiek 1.

8 – SVB, Premies, rijksbijdragen en BIKK (2009), figuur 8.1. Aangezien beide deelnemers een modaal salaris verdienen, is de AOW-premiegrondslag ongeveer gelijk aan het salaris.

9 – Namelijk, Figuur 1 van Reactie van de regering op de vragen naar aanleiding van hoofdlijnennota herziening FTK, bijlage bij AV/PB/2012/9692 (2012).

10 – Pikaart, M. De pensioenmythe (2011), Figuur 14, p. 98.

11 – SCP, Tevreden met pensioen (2012), p. 86.

12 – OESO, Pensions at a glance (2011) & Tweede Kamer, Standpuntnotitie Tweede Kamer (mei 2012).

13 – Knot, K., Achtergrond en uitdagingen van het Financiële Toetsingskader (2006). Zie ook De pensioenmythe, p. 131 en bedenk dat het regeerakkoord de opbouw beperkt tot 1,75%.

De babyboomer heeft derhalve tussen de 10,5 en 13,2 jaarsalarissen meer profijt van het pensioenstelsel dan de dertigjarige.

Deze conclusie sluit nauw aan bij die van een recent rapport⁴: *“Daarbij springt met name de generatie die geboren is tussen 1940 en 1950 er goed uit: de recente herzieningen in pensioen en VUT hebben het 'plaatje van profijt naar leeftijd' voor de generaties die daarna komen inmiddels minder gunstig gemaakt.”* De ontwikkelingen na 2006 daarentegen leveren vooral nadeel op voor de jongere generaties, met de bovenstaande resultaten als gevolg. Premier Rutte heeft deze scheve verdeling inmiddels impliciet erkend⁵: *“Het kabinet heeft grote moeite met de overweging die zegt dat de indieners van mening zijn dat de pensioenopbouw tussen generaties evenwichtig moet zijn. Dat is simpelweg niet mogelijk. Dat kan niet.”*

Persoonlijk vind ik dat pensioenopbouw tussen generaties wel degelijk evenwichtig moet – en kan – zijn. De huidige verschillen in profijt zijn evenwel dusdanig hoog dat ze op geen enkele wijze meer te scharen zijn onder de term evenwicht of zelfs het nog vagere begrip 'solidariteit'. Er moet nu worden ingegrepen: streng korten, bij voorkeur gedifferentieerd naar leeftijdscohort; overgang naar een nieuw collectief en professioneel stelsel met individuele eigendomsrechten en met compensatie voor de benadeling door de doorsneesystematiek. Tegelijkertijd moet de zeggenschap niet meer uitsluitend bij zwaar vergrijpde vakbonden komen te liggen. Met het gelijktijdig doorvoeren van al deze maatregelen kan op termijn enig evenwicht bereikt worden, al zullen de huidige dertigers en veertigers bij lange na niet de pensioenen bereiken van hun ouders.

Onderbouwing van de kosten

Als basis nemen we de standaard 'maatman', deelnemend van 25 tot 65 jaar. Voor de oudere komt hier de VUT bij, voor de jongere de verhoging van de AOW- en pensioenleeftijd. De gemiddelde leeftijd waarop werknemers de VUT ingingen in de periode 1970 –2006 ligt op 60⁶. De meest waarschijnlijke AOW- en pensioenleeftijd voor de 30-er daarentegen is tenminste 70. Immers, de AOW leeftijd stijgt in 2021 naar 67 en wordt daarna conform het regeerakkoord gekoppeld aan de stijging van de levensverwachting. Volgens de meest recente schatting van het CBS⁷ ligt de levensverwachting voor de 30-er

op ca. 90 en de AOW leeftijd in 2045 derhalve al op 70. De pensioenleeftijd zal vermoedelijk eveneens gekoppeld worden aan de stijging van de levensverwachting.

In de periode 1971–2006 lag de AOW-premie⁸ gemiddeld op 13,4%. In de periode 2007–2052 blijft die naar verwachting op de huidige 17,9%. Uit kabinetsinformatie⁹ lezen we af dat de gemiddelde pensioenpremie –als percentage van het salaris– over de periode 1980–2011 op 11,6% lag. Corrigerend voor de hogere premies in de tien jaar ervoor¹⁰ vinden we als gemiddelde pensioenpremie 14,3% voor de periode 1971–2011. Als prognose voor de pensioenpremie vanaf nu nemen we de premie over 2011 uit de boven genoemde kabinetsinformatie: 17%.

Onderbouwing van de baten

De levensverwachting volgens CBS Statline van een 65-jarige geboren in 1946 is nog zo'n 20 jaar: van 65 tot 85. De duur van de baten ligt derhalve op 25 jaar: 5 jaar VUT en 20 jaar AOW en pensioen. De levensverwachting van de dertigjarige ligt zoals we zagen zo'n 5 jaar hoger; hij ontvangt dus AOW en pensioen van zijn 70ste tot en met zijn 90ste.

De hoogte van de VUT-uitkering lag vanaf de jaren tachtig op 80% à 90% van het laatst verdiende loon¹¹. In 2011 ligt de pensioenuitkering vanaf 65 op bijna 90% als gemiddelde replacement rate¹², voorzichtigheidshalve rekenen we met 80 % voor VUT en pensioen. Uitgaand van berekeningen van DNB¹³ en extrapolierend voor de extra pensioenopbouw door de verhoogde pensioenleeftijd komen we uit op een hoogte van circa 57% voor de dertiger. ◀◀